

RIIGIKOHUS

Avaldatud veebilehel *Riigikohus* (<https://www.riigikohus.ee>)

Avaleht > Riigikohus analüüsis laste kinnisesse lasteasutusse paigutamist

Riigikohus analüüsis laste kinnisesse lasteasutusse paigutamist

26. jaanuar 2021

Riigikohus koostas ülevaate laste kinnisesse lasteasutusse suunamisest tsiviilasjades, et ühtlustada kohtupraktikat ja selgitada välja uue korraga kaasnenud probleemid.

Kinnise lasteasutuse teenus loodi kolm aastat tagasi jõustunud sotsiaalhoolekande seaduse muudatusega, mis andis õigusliku aluse lapse vabaduse piiramiseks kasvatusliku järelevalve eesmärgil. See on mõeldud viimase abinõuna lapsele, kelle käitumine ohustab tõsiselt tema enda elu, tervist ja arengut või teiste inimeste elu ja tervist.

Varem kehtinud alaealiste mõjutusvahendite seadus tunnistati muudatusega kehtetuks ja alaealiste komisjonid kaotati, et toetada paindlikumalt abivajavaid lapsi – ka neid, kes pole õigusrikkumisi toime pannud.

Kuna teenusega piiratakse liikumisvabadust ehk üht olulisemat põhiõigust, siis saab lapsi kinnisesse lasteasutusse paigutada vaid kohtu loal. Tsiviilkohtud võivad seda teha kohaliku omavalitsuse taotlusel ohu kõrvaldamiseks ning kriminaalkohtud prokuratuuri taotlusel siis, kui vähemalt 14-aastane noor on juba mõne õigusrikkumise toime pannud. Tsiviilasjades vanuse alampiir puudub. Lapse võib teenusele suunata korraga kuni üheks aastaks, aga mitte kauemaks kui täisealiseks saamiseni.

Oht peab vabaduse võtmise üles kaaluma

Riigikohtu analüüs hõlmas 107 kolme aasta jooksul tsiviilkohtutes lahendatud juhtumit ja kriminaalasju ei puudutanud. Suuremaid õiguslikke probleeme ei leitud, küll oli mõnikord takistuseks näiteks lapsele sobiva teenuse puudumine.

Laste seas enamlevinud käitumisriskid olid sõltuvusainete tarvitamine, vargused, koolikohustuse mittetäitmine, hulkurlus ja seksuaalne riskikäitumine. Samuti tuli ette vägivaldsust ja agressiivsust nii teiste inimeste kui ka iseenda vastu – enesevigastamine ja enesetapukatsed. Tavaliselt oli lapsel korraga mitu käitumisriski ja lisaks esines paljudel psüühikahäire. Tihti puudus lastel ka vajalik pere tugi ja tervelt kolmandik kinnisesse lasteasutusse suunatud lastest oli asendushooldusel.

Kinnisesse lasteasutusse paigutamine on seaduse ja kohtupraktika järgi põhjendatud üksnes juhul, kui oht elule, tervisele ja lapse arengule on piisavalt suur ning ükski teine abinõu ei ole piisav. Samas pole teisi lahendusi tingimata vaja enne läbi proovida, kui laps ei ole koostööaldis ja on ette näha, et need ei toimi.

Seda tuleb kohtul konkreetselt põhjendada, milles oht seisneb ja kuidas teenusele paigutamine aitab seda vältida. Näiteks on kohus paaris asjas märkinud, et suitsetamine ohustab küll lapse tervist, aga seetõttu tema kinnisesse lasteasutusse saatmine poleks mõõdukas abinõu.

12 taotlust jäeti rahuldamata

Kohtud jätsid omavalitsuse taotluse rahuldamata 12 asjas, sest kõik vajalikud eeldused polnud täidetud. Esines ka juhtumeid, kus kohus leidis, et kinnisesse lasteasutusse paigutamine võib põhjustada lapsele suuremat kahju kui tema vabadusse jätmine.

Veel 11 juhul peatati kinnisesse lasteasutusse paigutamine, et anda lapsele võimalus oma käitumist parandada. Enamasti seadis kohus ka konkreetsed tingimused, mida laps pidi järgima – mitte koolist puuduma, öösel kodus olema, psühhiaatri juures käima vms. Neljas asjas peatamine hiljem tühistati, sest riskikäitumine jätkus.

Kohus peab lapse enne teenusele suunamist iga kord ka isiklikult ära kuulama, kuid analüüsi käigus selgus, et neljal juhul seda ei tehtud. Kahe lapsega ei õnnestunud kohtunikul kontakti saada ja kahel korral põhjendati ärakuulamata jätmist sellega, et see poleks asja lahendamisele midagi juurde andnud. Analüüsi autori hinnangul ei ole viimane põhjendus õigustatud.

Keskmine menetluse pikkus oli teenusele paigutamisel 54 päeva ja selle pikendamisel 38 päeva. Kuna kinnisesse lasteasutusse suunamine riivab oluliselt lapse põhiõigusi, siis on tähtis, et seda kaalutaks põhjalikult. Samas ei tohiks menetlus ka liiga kaua kesta, sest oht lapse elule ja tervisele võib realiseeruda ja kiire sekkumine on vajalik.

Täispika analüüsiga on võimalik tutvuda siin [1].

Arno Pöder
pressiesindaja
Riigikohus
55 637 043

Allikas URL: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-analuusis-lastekinnisesse-lasteasutusse-paigutamist>

Lingid

[1] https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/analyys/Kinnine_lasteasutus.pdf